

סוג הבחינה: א. בגרות לנבחני משנה
ב. בגרות לנבחנים אקסטרניים
מועד הבחינה: קיץ תשס"ט, 2009
מספר השאלון: 205,001102

תנ"ך

יחידת הלימוד החמישית

הוראות לנבחן

- א. משך הבחינה: שעה ורבע.
- ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שני פרקים.
פרק ראשון	—	(26x2)	—	52 נקודות
פרק שני	—	(16x3)	—	48 נקודות
סה"כ	—		—	100 נקודות
- ג. חומר עזר מותר בשימוש: תנ"ך שלם בלי פירושים, בלי תוספות ובלי תרגום. מותר להשתמש בתנ"ך שיש בו מפות.
- ד. הוראות מיוחדות: (1) אל תעתיק את השאלה; כתוב את מספרה בלבד. (2) התרכז בנושא. בסס את דבריך על הכתוב.
- הערה: בקטעים המצולמים מן התנ"ך בא השם המפורש בצורת ה'.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב כטייטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה). רשום "טייטה" בראש כל עמוד טייטה. רישום טייטות כלשהן על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

בהצלחה!

/המשך מעבר לדף/

ה ש א ל ו ת

פרק ראשון (52 נקודות)

ענה על שתיים מהשאלות 1-3 (לכל שאלה – 26 נקודות).

1. סיפורי האבות

קרא בראשית, ט"ז, 1-16.

א וְשָׂרִי אִשְׁתְּ אַבְרָם לֹא יָלְדָה לוֹ וְלֵהָ

ב שָׂפְחָה מִצְרַיִת וְשֵׁמָה הָגָר: וַתֹּאמֶר שָׂרִי אֶל-אַבְרָם הִנֵּה-נָא

ג עֲצֹרְנִי הֵיאָה מְלֹדֶת בָּא-נָא אֶל-שָׂפְחָתִי אוּלַי אֲבַנְהָ מִמֶּנָּה

ד וַיִּשְׁמַע אַבְרָם לְקוֹל שָׂרִי: וַתִּקַּח שָׂרִי וְאִשְׁתְּ אַבְרָם אֶת-הָגָר

ה הַמִּצְרַיִת שָׂפְחָתָהּ מִקֵּץ עֶשֶׂר שָׁנִים לְשִׁבְתְּ אַבְרָם בְּאֶרֶץ כְּנָעַן

ו וַתִּזְנֶן אֹתָהּ לְאַבְרָם אִיִּשָּׁה לוֹ לְאִשָּׁה: וַיָּבֵא אֶל-הָגָר וַתְּהַרְ

ז וַתֵּרָא כִּי הָרְתָה וַתִּקַּל גְּבוּרָתָהּ בְּעֵינֶיהָ: וַתֹּאמֶר שָׂרִי אֶל-

ח אַבְרָם חֲמִסִּי עָלֶיךָ אֲנֹכִי נָתַתִּי שָׂפְחָתִי בְּחִיקְךָ וַתֵּרָא כִּי

ט הָרְתָה וְאֶקַּל בְּעֵינֶיהָ יִשְׁפֹּט הֵיאָה בֵּינִי וּבֵינֶיךָ: וַיֹּאמֶר אַבְרָם

י אֶל-שָׂרִי הִנֵּה שָׂפְחָתְךָ בְּיָדְךָ עֲשִׂי-לָהּ הַטּוֹב בְּעֵינֶיךָ וַתַּעֲנֶנּוּ

יא שָׂרִי וַתִּבְרַח מִפָּנֶיהָ: וַיִּמְצְאָהּ מְלֹאךְ הֵיאָה עַל-עֵין הַמַּיִם

יב בַּמִּדְבָּר עַל-הָעַיִן בְּדֶדֶךְ שׁוּר: וַיֹּאמֶר הָגָר שָׂפְחָת שָׂרִי אִי-

יג מוֹזָה בָּאת וְאַנְהָ תִּלְכִּי וַתֹּאמֶר מִפְּנֵי שָׂרִי גְבוּרָתִי אֲנֹכִי בְּרַחַת:

יד וַיֹּאמֶר לָהּ מְלֹאךְ הֵיאָה שׁוּבִי אֶל-גְּבוּרָתְךָ וְהִתְעַנִּי תַּחַת יָדֶיךָ:

טו וַיֹּאמֶר לָהּ מְלֹאךְ הֵיאָה הֲרַבָּה אֲרַבָּה אֶת-זְרַעְךָ וְלֹא יִסְפָּר

טז מִרְבִּי: וַיֹּאמֶר לָהּ מְלֹאךְ הֵיאָה הֲנִיךְ הָרְהָ וְיִלְדֶת בֶּן וְקִרְאָת

טז שְׁמוֹ יִשְׁמַעְאֵל כִּי-שָׁמַע הֵיאָה אֶל-עֲנֶנְךָ: וְהוּא יִהְיֶה פְּרָא

יז אָדָם יָדוֹ בְּכָל יוֹד בָּל בּוֹ וְעַל-פְּנֵי כָל-אָחִיו יִשְׁבֹּן: וַתִּקְרָא

יח שֵׁם-הָהָרְבֵב אֵלֶיהָ אֹתָהּ אֵל רָאִי כִּי אָמְרָה הֲגַם הַלֵּם

יט רָאִיתִי אֹתוֹ רָאִי: עַל-כֵּן קָרָא לְבָאָר בָּאָר לְחֵי רָאִי הִנֵּה

כ בין קָדַשׁ וּבֵין בְּרֵד: וַתֵּלֶד הָגָר לְאַבְרָם בֶּן וַיִּקְרָא אַבְרָם שֵׁם

כא בְּנֹו אִשְׁרֵי-יִלְדָהּ הָגָר וַיִּשְׁמַעְאֵל: וְאַבְרָם בֶּן-שְׁמֹנִים שָׁנָה וְיָשָׁ

כב שָׁנִים בְּלֹדֶת-הָגָר אֶת-יִשְׁמַעְאֵל לְאַבְרָם:

(שים לב: סעיפי השאלה בעמוד הבא.)

א. בקטע שלפניך משתקפים יחסים מורכבים בין שרִי, אברם והגר.

(1) על יחסה של הגר לשרי כתב רש"י:

"**ותקל גברתה בעיניה.** אמרה [הגר]: שרי זו אין סתריה כגילויה, מראה עצמה כאילו היא צדקת ואינה צדקת, שלא זכתה להיריון כל השנים הללו, ואני נתעברתי מביאה ראשונה."

מהו השינוי ביחסה של הגר לשרי, מה ההסבר של רש"י לשינוי זה, ועל איזו הנחה מתבסס שינוי זה? (6 נקודות)

(2) על יחסם של שרי ואברם להגר כתב רמב"ן:

"**ותענה שרי.** חטאה אמנו [שרי] בעיני הזה, וגם אברם בהניחו לעשות כן, ושמע הי אל עוקצה ונתן לה [בן] שיהא פרא אדם לענות זרע אברהם ושרה בכל מיני העינוי".
על פי רמב"ן, מה היה החטא של שרי ומה היה חטאו של אברם, וכיצד הם נענשו על חטאיהם? (6 נקודות)

ב. קרא גם **בראשית**, כ"א, 8-21.

(1) בקטע זה, כיצד מנמקת שרה את דרישתה לגרש את הגר וישמעאל, וכיצד

מצדיק הי את דרישתה? בסס את תשובתך על הכתוב. (4 נקודות)

(2) בסיפור זה משתקפים גילויי אהדה לישמעאל ולהגר.

הבא מהסיפור ארבע דוגמאות שונות לגילויי אהדה לישמעאל או להגר, והסבר כל דוגמה.

(10 נקודות)

קרא בראשית, כ"ב, 1-19.

א ויהי אחר הדברים האלה והאלהים נסה את־אברהם ויאמר
 ב אליו אברהם ויאמר הנני: ויאמר קח־נא את־בנך את־
 יחידך אשר־אהבת את־יצחק ולך־לך אל־ארץ המדינה
 ג והעלהו שם לעלה על אתר ההרים אשר אמר אליך: וישבם
 אברהם בבקר ויחבש את־חמורו ויקח את־שני נעריו אתו
 ואת יצחק בנו ויבקע עצי עלה ויקם ולך אל־המקום אשר־
 ד אמר־לו האלהים: ביום השלישי וישא אברהם את־עיניו
 ה וירא את־המקום מרחק: ויאמר אברהם אל־נעריו שבו־לכם
 פה עם־החמור ואני והנער נלכה עד־כה ונשתחוה ונשובה
 ו אליכם: ויקח אברהם את־עצי העלה וישם על־יצחק בנו
 ויקח בידו את־האש ואת־המאכלת וילכו שניהם יחדו:
 ז ויאמר יצחק אל־אברהם אביו ויאמר אביו ויאמר הנני בני
 ח ויאמר הנה האש והעצים ואיך השא לעלה: ויאמר אברהם
 ט אלהים יראה־לו השא לעלה בני וילכו שניהם יחדו: ויבאו
 י אל־המקום אשר אמר־לו האלהים ויבן שם אברהם את־
 המזבח וערך את־העצים ויעקד את־יצחק בנו וישם אתו
 י על־המזבח ממעל לעצים: וישלח אברהם את־ידו ויקח
 יא את־המאכלת לשחט את־בנו: ויקרא אליו מלאך ה'
 יב מן־השמים ויאמר אברהם ואברהם ויאמר הנני: ויאמר אל־
 יג תשלח ידך אל־הנער ואל־תעש לו מאומה כי יצתה ידעתי
 יד כי־רא אלהים אתה ולא חשבת את־בנך את־יחידך ממני:
 יה וישא אברהם את־עיניו וירא והנה איל אחד נאחו בסבך
 יו בקדמו וילך אברהם ויקח את־האיל והעלהו לעלה תחת
 יז בנו: ויקרא אברהם שם־המקום הווא ה': ויראה אשר
 יח יאמר היום בחר ה' יראה: ויקרא מלאך ה' אל־אברהם
 יט שנית מן־השמים: ויאמר בי נשבעתי נאם ה' כי יען אשר
 כ עשית את־הדבר הזה ולא חשבת את־בנך את־יחידך: כי
 כא בדרך אברכה והרבה ארבה את־זרעך ככוכבי השמים ונחול
 כב אשר על־שפת הים וירש זרעך את־שער איביו: והתפרכו
 כג בזרעך כל־גוי הארץ עקב אשר שמעת בקולי: וישב אברהם
 כד אל־נעריו ויקמו וילכו יחדו אל־באר שבע וישב אברהם
 כה בבאר שבע:

- א.** על פי המאמר של א' סימון, "הערות לפרשת עקדת יצחק", הסבר מה מסמלת עקדת יצחק בעבור עם ישראל לדורותיו. (10 נקודות)
- ב.** קרא פסוקים 8-6 בקטע שלפניך ואת המדרש שמזכיר סימון במאמרו: "באותה שעה נפל פחד ויראה גדולה על יצחק, שלא ראה בידו כלום להתקרב והרגיש בדבר כמה שעתיד להיות. ביקש לומר איה השה לעולה. אמר לו הואיל ואמרת, הקב"ה בחר בך. אמר אם בחר בי הרי נפשי נתונה לו, אבל על אמי צר לי. ואף על פי כן זיילכו שניהם יחדו" – זה לעקוד וזה להיעקד, זה לשחוט וזה להישחט".
- (1) על פי המדרש, כתוב מה ענה אברהם ליצחק, ופרט כיצד הגיב יצחק על דברי אביו. (8 נקודות)
- (2) סימון טוען: "חרדת השאלה של הבן מובנת על רקע קרבנות הילדים הנהוגים בתקופה ההיא; הדרו-ממדיות של תשובת האב אינה יכולה אלא להעמיקה". על פי פסוקים 8-6, כיצד באה לידי ביטוי חרדת יצחק, ומהי "הדרו-ממדיות" בתשובת אברהם ליצחק, שאליה סימון מכוון בדבריו? (8 נקודות)

3. מעמד האישה

- ע' ברנר (במאמרה "רות ונשים זרות אחרות") מציינת כי בנוגע לתופעת הנישואין לנכריות היו לסופרי המקרא שתי עמדות מנוגדות: יחסם היה "אדיש במקרים מסוימים עד כדי התעלמות גמורה; ובאחרים – הם הביעו התנגדות נמרצת כלפיה".
- א.** (1) קרא עזרא, ט', 10-1.
- איזו משתי העמדות שציינה ע' ברנר במאמרה, מבטא עזרא בנוגע לנישואין לנכריות? בסס את תשובתך על שתי ראיות מן הכתוב. (8 נקודות)
- (2) יש הטוענים שיחסו של עזרא לנשים הנכריות היה מבוסס על הכרתו את החוק בדברים, ז', 1-4. בסס טענה זו באמצעות שני עניינים משותפים הנזכרים בשני הכתובים. (8 נקודות)
- ב.** ע' ברנר טוענת עוד: "כאשר אישה נכריה הוכיחה כי לגביה טובת הכלל נעלה יותר מטובת הפרטית, היא התקבלה כחברה שוות-זכויות, ואפילו מיוחסת, לקהילה. יתרה מזאת: היא הייתה עשויה ליהפך לאם של גיבור או שושלת מנהיגות".
- קרא רות, ד', 9-22, והבא מפסוקים אלה שלוש ראיות לנכונות לקבל את רות ולראות בה חלק מעם ישראל. (10 נקודות)

פרק שני (48 נקודות)

ענה על שלוש מהשאלות 4-8 (לכל שאלה – 16 נקודות).

4. סיפורי האבות

קרא בראשית, כ"ז, 1-24.

א ויהי כִּי־זָקַן

יִצְחָק וַתִּכְהֶינּוּ עֵינָיו מֵרָאִת וַיִּקְרָא אֶת־עִשָׂו בְּנֵו הַגָּדֹל וַיֹּאמֶר

ב אֵלָיו בְּנֵי וַיֹּאמֶר אֵלָיו הֲנִי: וַיֹּאמֶר הִנֵּה־נָא זָקַנְתִּי לֹא יָדַעְתִּי

ג יוֹם מוֹתִי: וְעַתָּה שְׂאֵ־נָא כְּלִיךְ תְּלִיךְ וְקִשְׁתְּךָ וְצֵא הַשָּׂדֶה

ד וְצֹדֶה לִי צִידָה: וְעִשְׂה־לִּי מִטְעָמִים כַּאֲשֶׁר אֲהַבְתִּי וְהִבִּיֵּאָה

ה לִּי וְאָכְלָה בְּעֵבֹר תִּבְרַכְךָ נַפְשִׁי בְּטָרִם אִמּוֹת: וְדַבְּקָה שְׁמִעַת

ו בְּדַבְרֵי יִצְחָק אֲל־עִשָׂו בְּנֵו וַיֵּלֶךְ עִשָׂו הַשָּׂדֶה לְעֹד צִיד לְהִבִּיֵּא:

ז וְדַבְּקָה אִמְרָה אֶל־יַעֲקֹב בְּנֵה לֵאמֹר הִנֵּה שְׁמַעְתִּי אֶת־אֲבִיךָ

ח מְדַבֵּר אֲל־עִשָׂו אֲחִיךָ לֵאמֹר: הִבִּיֵּאָה לִּי צִיד וְעִשְׂה־לִּי

ט מִטְעָמִים וְאָכְלָה וְאִבְרַכְכָּה לִפְנֵי ה': לִפְנֵי מוֹתִי: וְעַתָּה

י בְנֵי שְׁמַע בְּקוֹלִי לֵאשֶׁר אֲנִי מְצֹוָה אֲתָךְ: לָךְ־נָא אֶל־הַצֹּאֵן

יא וְקַח־לִּי מִשֶּׁם שְׁנֵי גֵדִי עִיִּם טָבִים וְאֶעֱשֶׂה אִתָּם מִטְעָמִים

יב לְאֲבִיךָ כַּאֲשֶׁר אָהַב: וְהִבֵּאתָ לְאֲבִיךָ וְאָכַל בְּעֵבֶר אֲשֶׁר

יג יִבְרַכְךָ לִפְנֵי מוֹתוֹ: וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל־דַּבְּקָה אִמּוֹ הֵן עִשָׂו

יד אָחִי אִישׁ שָׂעִר וְאֲנֹכִי אִישׁ חֶלֶק: אֹוִלִי יִמְשֹׁנִי אָבִי וְהִיִּיתִי

טו בְּעֵינָיו כְּמַתְעַתֵּעַ וְהִבֵּאתִי עָלַי קִלְקָה וְלֹא בְרַכָּה: וְתֹאמֶר

טז לוֹ אִמּוֹ עָלַי קִלְלַתְךָ בְּנֵי אֵךְ שְׁמַע בְּקוֹלִי וְלֶךְ קַח־לִּי: וַיֵּלֶךְ

יז וַיִּקַּח וַיָּבֵא לְאִמּוֹ וַתַּעַשׂ אִמּוֹ מִטְעָמִים כַּאֲשֶׁר אָהַב אָבִיו:

יח וַתִּקַּח דַּבְּקָה אֶת־בְּגָדֵי עִשָׂו בְּנֵה הַגָּדֹל הַחֲמֹדֶת אֲשֶׁר אֲתָה

יט בְּבֵית וַתַּלְבֵּשׂ אֶת־יַעֲקֹב בְּנֵה הַקָּטָן: וְאֵת עֹרֹת גֵּדֵי הָעִיִּם

כ הִלְבִּישָׁה עַל־יָדָיו וְעַל חֻלְקֹת צֹנְאָרָיו: וַתִּתֵּן אֶת־הַמִּטְעָמִים

כא וְאֶת־הַלֶּחֶם אֲשֶׁר עָשְׂתָה בְּיַד יַעֲקֹב בְּנֵה: וַיָּבֵא אֶל־אָבִיו

כב וַיֹּאמֶר אָבִי וַיֹּאמֶר הֲנִי מִי אֲתָה בְּנֵי: וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל־אָבִיו

כג אָנֹכִי עֹשֵׂו בְּכֹדֶךָ עֲשִׂיתִי כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ אֵלַי קוּם־נָא שִׁבָה

ד וְאָכְלָה מִצִּידִי בְּעֵבֹר תִּבְרַכְכֵי נַפְשְׁךָ:

וַיֹּאמֶר יַצְחָק אֶל-בְּנוֹ
 מִהֲזֶה מִתְּרַתְּ לִמְצֹא בְנִי וַיֹּאמֶר כִּי הִקְרָה ה' אֱלֹהֶיךָ
 לְפָנַי: וַיֹּאמֶר יַצְחָק אֶל-יַעֲקֹב גִּשְׁה נָא וְאִמְשֶׁךְ בְּנִי הָאֵתָה
 זֶה בְּנִי עֲשׂו אִם-לֹא: וַיִּגַּשׁ יַעֲקֹב אֶל-יַצְחָק אָבִיו וַיִּמְשְׁהוּ
 וַיֹּאמֶר הִקְלָ קוֹל יַעֲקֹב וְהַיְדִים יָדֵי עֲשׂו: וְלֹא הִפְיִרוּ כִּי-הָיוּ
 יָדָיו כִּי עֲשׂו אָחִיו שְׂעֵרֹת וַיִּבְרַכְהוּ: וַיֹּאמֶר אֵתָה זֶה בְּנִי
 עֲשׂו וַיֹּאמֶר אָנִי:

א. קרא פסוקים 1-7 בקטע שלפניך.

רבקה לא מסרה ליעקב את השיחה בין יצחק לעשו כלשונה.

מה הוסיפה רבקה על דברי יצחק לעשו, ומה היא רצתה להשיג באמצעות תוספת זו?
(6 נקודות)

ב. קרא פסוקים 18-24 בקטע שלפניך, ואת הפירושים של רש"י ורמב"ן לפסוק 21:

רש"י: "גשה נא ואמשך". אמר יצחק בלבו: אין דרך עשו להיות שם שמים שגור בפיו, וזה אמר
"כי הקרה ה' אלהיך".

רמב"ן: "גשה נא ואמשך בני [...] ועל דרך הפשט יהיה זה בעבור טביעות הקול".

(1) מדוע עוררה תשובתו של יעקב את חשדו של יצחק, על פי כל אחד מן הפרשנים?
(6 נקודות)

(2) הסבר איזה מן הפירושים אפשר לבסס בעזרת פסוק 22. (4 נקודות)

קרא בראשית, ל"ה, 1-15.

א וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל-יַעֲקֹב קוּם עֲלֵה בֵּית-אֵל וְשִׁב-שָׁם וַעֲשֵׂה-
 שָׁם מִזְבֵּחַ לְאֵל הַנְּדָאָה אֲלֶיךָ בְּבִרְחֹךָ מִפְּנֵי עֵשׂוֹ אַחִיךָ:
 ב וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל-בֵּיתוֹ וְאֵל כָּל-אֲשֶׁר עִמּוֹ הִסְרוּ אֶת-אֱלֹהֵי
 הַנֶּכֶד אֲשֶׁר בְּתַכְכֶּם וְהִטְהַרוּ וְהַחֲלִיפוּ שְׂמֹלֹתֵיכֶם: וַנְּקוּמָה
 ג וַנַּעֲלֵה בֵּית-אֵל וַאֲעִשֶׂה-שָׁם מִזְבֵּחַ לְאֵל הָעֵנָה אֲתִי בַיּוֹם
 ד עָרַתִּי וַיְהִי עִמָּדִי בְּדֶרֶךְ אֲשֶׁר הִלְכְתִּי: וַיִּתְּנוּ אֶל-יַעֲקֹב אֶת
 כָּל-אֱלֹהֵי הַנֶּכֶד אֲשֶׁר בְּיָדָם וְאֶת-הַנְּזָמִים אֲשֶׁר בְּאֹזְנֵיהֶם
 ה וַיִּטְמְנוּ אֹתָם יַעֲקֹב תַּחַת הָאֵלֶּה אֲשֶׁר עִסְשָׁכֶם: וַיִּסְעוּ וַיְהִיו
 חַתָּת אֱלֹהִים עַל-הָעָרִים אֲשֶׁר סְבִיבוֹתֵיהֶם וְלֹא רָדְפוּ אַחֲרָי
 ו בְּנֵי יַעֲקֹב: וַיָּבֹא יַעֲקֹב לוּזָה אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ כְּנָעַן הוּא בֵּית-אֵל
 ז הוּא וְכָל-הָעַם אֲשֶׁר-עִמּוֹ: וַיְבִן שָׁם מִזְבֵּחַ וַיִּקְרָא לְמָקוֹם אֵל
 ח בֵּית-אֵל כִּי שָׁם נִגְלוּ אֵלָיו הָאֱלֹהִים בְּבִרְחוֹ מִפְּנֵי אַחִיו: וַתִּמַּת
 דְּבָרָה מִיִּנְקַת רַבְקָה וַתִּקְבֹּר וַתַּחַת לְבֵית-אֵל תַּחַת הָאֵלֹן
 וַיִּקְרָא שְׁמוֹ אֵלֹן בְּבוֹת:
 ט וַיֵּדָא אֱלֹהִים אֶל-יַעֲקֹב עוֹד בְּבֹאוֹ מִפָּרָן אֶדָם וַיְבָרֶךְ אֹתוֹ:
 י וַיֹּאמְדָּלוּ אֱלֹהִים שֵׁמֶךָ יַעֲקֹב לֹא-יִקְרָא שֵׁמֶךָ עוֹד יַעֲקֹב כִּי
 יֵאָמֵר לוֹ אִם-יִשְׂרָאֵל יְהִי שֵׁמֶךָ וַיִּקְרָא אֶת-שְׁמוֹ יִשְׂרָאֵל: וַיֹּאמֶר לוֹ
 יֵאָמֵר לוֹ אֱלֹהִים אֲנִי אֵל שְׂדֵי פְרָה וְרֵבָה גֹי וְקָהֵל גֹּיִם יְהִי מִמֶּךָ
 ב וּמְלָכִים מִחֲלָצֶיךָ יֵצְאוּ: וְאֶת-הָאָרֶץ אֲשֶׁר נָתַתִּי לְאַבְרָהָם
 ג וּלְיִצְחָק לְךָ אֶתְנַנֶּה וְלִזְרַעְךָ אַחֲרַיִךְ אֶתֵּן אֶת-הָאָרֶץ: וַיַּעַל
 ד מֵעֵלְיוֹ אֱלֹהִים בְּמָקוֹם אֲשֶׁר-דִּבֶּר אֹתוֹ: וַיַּצֵּב יַעֲקֹב מִצְבֵּה
 ה בְּמָקוֹם אֲשֶׁר-דִּבֶּר אֹתוֹ מִצְבֵּת אֲבֹן וַיִּסֶּךְ עָלֶיהָ נֶסֶךְ וַיַּעַק
 ו עָלֶיהָ שְׁמוֹ: וַיִּקְרָא יַעֲקֹב אֶת-שֵׁם הַמָּקוֹם אֲשֶׁר דִּבֶּר אֹתוֹ
 ז שֵׁם אֱלֹהִים בֵּית-אֵל:

א. בקטע שלפניך יעקב מקיים נדר שנוכר בבראשית, כ"ח, 18-22.

(1) על פי פרק כ"ח, מה היה הנדר של יעקב? (6 נקודות)

(2) הבא שתי ראיות מבראשית, ל"ה, 1-7 לכך שיעקב קיים את נדרו, והסבר אותן.

(6 נקודות)

ב. "לא יקרא שמך עוד יעקב כי אם ישראל יהיה שמך, ויקרא את שמו ישראל" (פסוק 10).

את שינוי שמו של יעקב מסביר יי זקוביץ: "... היו ניסיונות לתלות את המשמעות של השורש

י-ש-ר, ניגודו של ע-ק-ב, בשם ישראל, שגם בו מופיעים העיצורים י-ש-ר" ויעקבת יעקב,

ספר ברוך בן-יהודה.

הסבר את המשמעות של שינוי השם של יעקב, על פי יי זקוביץ. (4 נקודות)

/המשך בעמוד 10/

קרא בראשית, כ"ט, 10-31.

וַיְהִי
כַּאֲשֶׁר רָאָה יַעֲקֹב אֶת-דָּחִל בַּת-לָבָן אַחֵי אִמּוֹ וְאֶת-צֶאֱן
לָבָן אַחֵי אִמּוֹ וַיִּגַּשׁ יַעֲקֹב וַיִּגַּל אֶת-הָאָבֶן מֵעַל פִּי הַבְּאֵר
וַיִּשַׁק אֶת-צֶאֱן לָבָן אַחֵי אִמּוֹ: וַיִּשַׁק יַעֲקֹב לְדָחִל וַיִּשָּׂא
אֶת-קָלוֹ וַיִּבְכֶּן: וַיִּגַּד יַעֲקֹב לְדָחִל כִּי אַחֵי אֲבִיָּהּ הוּא וְכִי
בְדַבָּקָה הוּא וַתֵּרֶץ וַתִּגַּד לְאֲבִיָּהּ: וַיְהִי כִשְׂמֹעַ לָבָן אֶת-
שְׂמֵעַ וַיַּעֲקֹב בְּדֹאחָתוֹ וַיֵּרֶץ לִקְרָאתוֹ וַיִּתְּפַק-לוֹ וַיִּשְׁק-לוֹ
וַיְבִיֵּאֵהוּ אֶל-בֵּיתוֹ וַיְסַפֵּר לְלָבָן אֶת כָּל-הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה:
וַיֹּאמֶר לוֹ לָבָן אַךְ עַצְמִי וּבִשְׂרֵי אִתָּהּ וַיֵּשֶׁב עִמּוֹ חֹדֶשׁ יָמִים:
וַיֹּאמֶר לָבָן לַיַּעֲקֹב הֲכִי-אֲחֵי אִתָּהּ וַעֲבַדְתַּנִּי חָנָם הַגִּידָה
לִי מַה-מִּשְׁפָּרְתְּךָ: וּלְלָבָן שְׁתֵּי בָנוֹת שֵׁם הַגְּדֹלָה לֵאמֹר
וְשֵׁם הַקְּטָנָה רָחֵל: וַעֲיִנֵי לֵאמֹר רַבּוֹת וְרָחֵל הִיטָּה וַיִּפְתֹּ-
תָאֵר וַיִּפֹּת מְדָאָה: וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶת-דָּחִל וַיֹּאמֶר אֶעֱבֹדְךָ
שִׁבְעַ שָׁנִים בְּדָחִל בַּתְּךָ הַקְּטָנָה: וַיֹּאמֶר לָבָן טוֹב תַּתִּי
אִתָּהּ לְךָ מִתַּתִּי אִתָּהּ לְאִישׁ אֶחָד שָׁבָה עִמּוֹדִי: וַיַּעֲבֹד יַעֲקֹב
בְּדָחִל שִׁבְעַ שָׁנִים וַיְהִי בְעֵינָיו כִּימֵים אֶחָדִים בְּאַהֲבַתוֹ
אִתָּהּ: וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל-לָבָן הֲבֵה אֶת-אִשְׁתִּי כִּי מְלֹאֵן
יָמִי וְאֲבֹאָה אֵלֶיךָ: וַיֹּאסֵף לָבָן אֶת-כָּל-אֲנָשֵׁי הַמָּקוֹם
וַיַּעַשׂ מִשְׁתָּהּ: וַיְהִי בַעֲדָב וַיִּקַּח אֶת-לֵאָה בִּתּוֹ וַיָּבֵא אִתָּהּ
אֵלָיו וַיָּבֵא אֵלֶיךָ: וַיִּתֵּן לָבָן לָהּ אֶת-זֹלְפָה שִׁפְחָתוֹ לְלֵאָה
בִּתּוֹ שִׁפְחָה: וַיְהִי בַּבֶּקֶר וְהִנֵּה הוּא לֵאמֹר וַיֹּאמֶר אֶל-לָבָן
מַה-זֹּאת עֲשִׂיתָ לִּי הֲלֹא בְדָחִל עֲבַדְתִּי עָמָד וְלָמָּה רַמִּיתִנִּי:
וַיֹּאמֶר לָבָן לֹא-יַעֲשֶׂה כֵּן בַּמָּקוֹמִנִי לָתֵת הַצְּעִירָה לִפְנֵי
הַבְּכִירָה: מְלֹא שִׁבְעַ זֹאת וְנִתְּנָה לְךָ גַם-אֶת-זֹאת בַּעֲבֹדָה
אֲשֶׁר תַּעֲבֹד עִמּוֹדִי עוֹד שִׁבְעַ-שָׁנִים אַחֲרוֹת: וַיַּעַשׂ יַעֲקֹב כֵּן
וַיִּמְלֵא שִׁבְעַ זֹאת וַיִּתֵּן-לוֹ אֶת-דָּחִל בִּתּוֹ לוֹ לְאִשָּׁה: וַיִּתֵּן
לָבָן לְדָחִל בִּתּוֹ אֶת-בְּלָחָה שִׁפְחָתוֹ לָהּ לְשִׁפְחָה: וַיָּבֵא גַם
אֶל-דָּחִל וַיֹּאמֶר גַּם-אֶת-דָּחִל מְלֹאָה וַיַּעֲבֹד עִמּוֹ עוֹד שִׁבְעַ
שָׁנִים אַחֲרוֹת: וַיֵּרָא הֵן כִּי-שָׁנוּאָה לֵאמֹר וַיִּפְתַּח אֶת-דַּחְמָהּ
וְדָחִל עָקְרָה:

א. קרא פסוקים 15-27 בקטע שלפניך.

הבא שתי ראיות מן הכתוב המוכיחות שלבן רימה את יעקב בכוונה תחילה, ולא הייתה זו טעות שנעשתה בתום לב. (6 נקודות)

ב. חז"ל סברו שמעשה הרמאות של לבן כלפי יעקב היה עונש על התנהגותו של יעקב. קרא את המדרש:

"ויהי בבקר והנה היא לאה – וכל אותו הלילה היה קורא לה ירחלי והיא עונה לו, בבוקר – והנה היא לאה! אמר לה: מה רמאית בת רמאי! ולא הייתי קורא לך ירחלי כלילה ואת עונה לי? אמרה לו: [...] לא כך היה קורא לך אביך יעשו' ואתה עונה לו?" (מדרש בראשית רבה, פרשה ע')

על פי המדרש – מה טען יעקב כלפי לאה, ומה הייתה תשובתה על טענתו; איזה עקרון גמול הופעל כאן על יעקב? (10 נקודות)

מעמד האישה

קרא דברים, כ"ה, 5-10.

כִּי יֵשְׁבוּ אֲחִים יַחְדָּו וּמֵת אֶחָד מֵהֶם וּבֶן אִינְלוֹ לֹא־תִהְיֶה אִשְׁת־הַמֵּת הַחוּצָה לְאִישׁ זָר וַיִּבְמָה יָבֵא עֲלֶיהָ וּלְקַחְהָ לּוֹ לְאִשָּׁה וַיִּבְמָה: וְהָיָה הַבְּכוֹר אֲשֶׁר תֵּלֵד יִקְוֶם עַל־שֵׁם אָחִיו הַמֵּת וְלֹא־יִמָּחַה שְׁמוֹ מִיִּשְׂרָאֵל: וְאִם־לֹא יִחְפֹּץ הָאִישׁ לְקַחַת אֶת־יִבְמֹתוֹ וְעִלְתָּה יִבְמֹתוֹ הַשְּׂעִרָה אֶל־הַזְּקֵנִים וְאָמְרָה מֵאֵן יִבְמִי לְהִקְוֶם לְאָחִיו שֵׁם בְּיִשְׂרָאֵל לֹא אָבָה וַיִּבְמִי: וְקָרְאוּ־לוֹ זְקֵנֵי־עִירוֹ וְדִבְרוּ אֵלָיו וְעָמַד וְאָמַר לֹא חָפְצָתִי לְקַחְתָּהּ: וּנְגַשָּׁה יִבְמֹתוֹ אֵלָיו לְעֵינֵי הַזְּקֵנִים וְחָלְצָה נִעְלָה מֵעַל רִגְלוֹ וִירְקָה בְּפָנָיו וְעָנְתָה וְאָמְרָה כִּכָּה יַעֲשֶׂה לְאִישׁ אֲשֶׁר לֹא־יִבְנֶה אֶת־בֵּית אָחִיו: וְנִקְרָא שְׁמוֹ בְּיִשְׂרָאֵל בֵּית חָלוּץ הַנֶּעֱלָה:

א. (1) על פי פסוקים 6-9, ציין אחת ממטרות הייבום על פי החוק שלפניך, והסבר אותה. בסס את דבריך על הכתוב. (3 נקודות)

(2) ציין שני עניינים בחוק הייבום והחליצה היכולים להתפרש כשמירה על זכויות האישה והגנה על כבודה, והסבר אותם. (6 נקודות)

ב. קרא גם רות, ד', 8-10.

יש האומרים שבעל המגילה הכיר את חוק הייבום והחליצה בספר דברים, אולם המציאות המשפטית בימיו הייתה שונה מהמציאות המשתקפת בחוק.

ציין והסבר הבדל אחד ושתי נקודות דמיון בין שני הכתובים, העשויים לבסס טענה זו. בסס את תשובתך על שני הכתובים. (7 נקודות)

קרא שמואל א, כ"ה, 17-35 ושמואל ב, י"ד, 1-21.

שמואל א, כ"ה, 17-35

וְעַתָּה דַעֵי וּרְאֵי מַה־תַּעֲשֶׂי
 כִּי־כָלְתָה הַרְעָה אֶל־אֲדֹנָיו וְעַל־כָּל־בֵּיתוֹ וְהוּא בֶן־בְּלִיעַל
 מְדַבֵּר אֵלָיו: וּתְמַהֵר אַבְגִּיל וּתְקַח מֵאֲתִים לֶחֶם וּשְׁנַיִם נֶבֶלִי־
 יַיִן וְחֹמֶשׁ צֶאֱן עֲשׂוֹת וְחֹמֶשׁ סָאִים קָלִי וּמֵאָה צִמְקִים
 וּמֵאֲתִים דְּבָלִים וּתְשֵׂם עַל־הַחֲמֹרִים: וּתֹאמֶר לְנַעֲרִיהָ עֲבְרוּ
 לִפְנֵי הַנָּנִי אַחֲרֵיכֶם בָּאָה וּלְאִישָׁה נָבֵל לֹא הִגִּידָה: וְהִיָּה הֵיאָו
 רֹכֶבֶת עַל־הַחֲמֹר וַיִּדְדַת בַּסֶּתֶר הַהָר וְהָגָה דוֹד וְאֲנָשָׁיו
 יָדִידִים לְקֹדְאָתָהּ וּתְפַגֵּשׁ אֹתָם: וְדוֹד אָמַר אֵךְ לְשֹׁקֵד שְׂמֵרְתִי
 אֶת־כָּל־אֲשֶׁר לָזָה בַּמִּדְבָּר וְלֹא־נִפְקֵד מִכָּל־אֲשֶׁר־לוֹ מֵאוֹמֶה
 וַיִּשְׁב־לִי רַעַה תַּחַת טוֹבָה: כֹּה־יַעֲשֶׂה אֱלֹהִים לְאִיבֵי דוֹד וְכֹה
 יִסִּיף אִם־אֲשָׁאִיר מִכָּל־אֲשֶׁר־לוֹ עַד־אוֹר הַבֶּקֶר מִשְׁתַּיִן
 בְּקִיר: וַתֵּרָא אַבְיָגַיִל אֶת־דוֹד וּתְמַהֵר וּתְרַד מֵעַל הַחֲמֹר
 וּתִפֹּל לְאַפֵּי דוֹד עַל־פְּנֵיהָ וּתְשַׁתְּחוּ אַרְצָה: וּתִפֹּל עַל־רַגְלָיו
 וּתֹאמֶר בִּי־אֲנִי אֲדֹנִי הֵעוֹן וּתְדַבֵּר־נָא אִמְתָּךְ בְּאוֹזְנֶךָ וּשְׁמַע
 אֶת דְּבָרֵי אִמְתָּךְ: אֲלֵנָּה יִשִּׁים אֲדֹנִי | אֶת־לִבּוֹ אֶל־אִישׁ
 הַבְּלִיעַל הַזֶּה עַל־נֶבֶל כִּי כִשְׁמוֹ כֶּן־הוּא נָבֵל שְׂמוֹ וּנְבִלָה
 עִמּוֹ וְאֲנִי אִמְתָּךְ לֹא רָאִיתִי אֶת־נַעֲרֵי אֲדֹנִי אֲשֶׁר שְׁלַחְתָּ:
 וְעַתָּה אֲדֹנִי חִי־יְהִי | וְחִי־נִפְשֶׁךָ אֲשֶׁר מִנְעַךְ | הִי מִבּוֹא
 בְּדָמַיִם וְהוֹשַׁע יָדְךָ לִךְ וְעַתָּה יֵהוּ כְּנָבֵל אִיבֶיךָ וְהַמְבַקְשִׁים
 אֶל־אֲדֹנִי רַעַה: וְעַתָּה חֲבֵרְכָה הַזֹּאת אֲשֶׁר־הֵבִיא שִׁפְחָתְךָ
 לְאֲדֹנִי וְנִתְּנָה לְנַעֲרִים הַמִּתְהַלְכִים בְּרַגְלֵי אֲדֹנִי: שָׂא נָא
 לִפְשַׁע אִמְתָּךְ כִּי־עָשָׂה יַעֲשֶׂה | הִי לְאֲדֹנִי בֵּית נְאֻמָּן כִּי־
 מִלְחָמוֹת | הִי אֲדֹנִי נָלַחַם וְרַעַה לֹא־תִמְצֵא בְךָ מִיָּמֶיךָ: וַיִּקֶּם
 אָדָם לְרַדְפֶּךָ וּלְבַקֵּשׁ אֶת־נַפְשֶׁךָ וְהִיתָה נַפְשׁ אֲדֹנִי צְרוּרָה |
 בְּצִרוּר חַיִּים אֶת | הִי אֱלֹהֶיךָ וְאֵת נַפְשׁ אִיבֶיךָ יִקְלַעְנָה
 בְּתוֹךְ כֶּף הַקָּלֹעַ: וְהִיָּה כִּי־יַעֲשֶׂה | הִי לְאֲדֹנִי כָּכָל אֲשֶׁר־
 דִּבַּר אֶת־הַטּוֹבָה עֲלֶיךָ וְעוֹד לְנִגִּיד עַל־יִשְׂרָאֵל: וְלֹא
 תִהְיֶה זֹאת | לִךְ לְפִקּוּק וּלְמַכְשׁוֹל לֵב לְאֲדֹנִי וּלְשִׁפְךָ־דָם
 חֲנָם וּלְהוֹשִׁיעַ אֲדֹנִי לוֹ וְהֵיטֵב | הִי לְאֲדֹנִי וּזְכַרְתָּ אֶת־
 אִמְתָּךְ:

אַבְיָגַיִל
 עֲשׂוֹת

ב ויאמר דוד לאביגיל ברוך ה' אלהי
 ג ישראל אשר שלחך היום הזה לקראתי: וברוך טעמך
 וברוכה את אשר כלתני היום הזה מבוא בדרמים והשע ידי
 ד לני ואולם חי ה' אלהי ישראל אשר מנעני מהרע אתך
 ונתבאת כי לולי מהרת ותבאתי לקראתי כי אסגותך לנבל עד-
 ה אור הבקר משתיך בקיר: ויקח דוד מידה את אשר-הביאה
 וזו וזה אמר עלי לשלום לביתך ראי שמעתי בקולך ואשא
 פניך:

שמואל ב, י"ד, 1-21

א וידע יואב בך
 ב צדיק כי לב המלך על-אבשלום: וישלח יואב תקועה ויקח
 ג משם אשה חכמה ויאמר אליה התאבל-נא ולבש-נא
 ד בגדי-אבל ואל-תסוכי שמן והיית כאשה זה ימים רבים
 ה מתאבלת על-מת: ובאת אל-המלך ודברת אליו בדבר
 וזו וישם יואב את-הדברים בפיה: ותאמר האשה התקועית
 ז אל-המלך ותפל על-אפיה ארצה ותשתחו ותאמר הושעה
 ח המלך: ויאמר-לה המלך מה-לך ותאמר
 ט אבל אשה-אלמנה אני וימת אישי: ולשפחתך שני בנים
 י ונצו שניהם בשדה ואין מציל ביניהם ויפו האחד את האחד
 יא וימת אתו: והנה קמה כל-המשפחה על-שפחתך ויאמרו
 יב תני את-מכה אחיו ונמתהו בנפש אחיו אשר הרג ונשמדת
 יג גם את-היודש וכפי את-גחלתו אשר נשאה לבלתי שום-
 יד לאישי שם ושארית על-פני האדמה: ויאמר
 טו המלך אל-האשה לפי לביתך ואני אצוה עליך: ותאמר
 טז האשה התקועית אל-המלך עלי אדני המלך העון ועל-בית
 יז אבני והמלך וכסאו נקי: ויאמר המלך המדבר
 יח אליך ונתבאתו אלי ולא יטוי עוד לגעת בך: ותאמר ויפד-
 יט נא המלך אתך ה' אלהיך מחרבית גאל הדם לשחת ולא
 כ ישמידו את-בני ויאמר חי ה' אס-יפל משערת בנך
 כא ארצה: ותאמר האשה הדבורה שפחתך אל-אדני המלך
 כב דבר ויאמר הדני:

שים

מחרבית

וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה וְלִמָּחָּה
חֲשַׁבְתָּה בְּזֹאת עַרְעַם אֱלֹהִים וּמִדְּבַר הַמֶּלֶךְ הַדְּבַר הַזֶּה
כְּאִשֶּׁם לְבַלְתִּי הַשֵּׁיב הַמֶּלֶךְ אֶת־נִדְחוֹ: כִּי מוֹת נְמוֹת וְכַמִּים
הַנְּגָרִים אֲרִצָּה אֲשֶׁר לֹא יֹאסְפוּ וְלֹא־יִשָּׂא אֱלֹהִים נֶפֶשׁ וְחֶשֶׁב
מִחֲשַׁבוֹת לְבַלְתִּי יָדָח מִמֶּנִּי נִדְחָ: וְעַתָּה אֲשֶׁר־בָּאתִי לְדַבֵּר
אֶל־הַמֶּלֶךְ אֲדַנִּי אֶת־הַדְּבַר הַזֶּה כִּי יִהְיֶה הָעַם וְהַאֲמֹר
שִׁפְחַתְךָ אֲדַבְּרָה־נָא אֶל־הַמֶּלֶךְ אוֹלֵי יַעֲשֶׂה הַמֶּלֶךְ אֶת־דְּבַר
אֲמָתוֹ: כִּי יִשְׁמַע הַמֶּלֶךְ לְהַצִּיל אֶת־אֲמָתוֹ מִכַּף הָאִישׁ
לְהַשְׁמִיד אֹתִי וְאֶת־בְּנֵי יָחַד מִנְחַלֹּת אֱלֹהִים: וְהַאֲמֹר שִׁפְחַתְךָ
יִהְיֶה־נָא דְבַר־אֲדֹנָי הַמֶּלֶךְ לְמִנְחָה כִּי כִּמְלֹאךְ הָאֱלֹהִים
כִּן אֲדֹנָי הַמֶּלֶךְ לְשִׁמְעַת הַטוֹב וְהַדַּע וְהַיָּה אֱלֹהֶיךָ יְהִי
עִמָּךְ: וַיַּעַן הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר אֶל־הָאִשָּׁה אֵל־נָא
תִּכְחָדִי מִמֶּנִּי דְבַר אֲשֶׁר אֲנִי שָׂאל אֹתְךָ וְהַאֲמֹר הָאִשָּׁה
יִדְבַר־נָא אֲדֹנָי הַמֶּלֶךְ: וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ הִיךְ יוֹאֵב אֹתְךָ בְּכָל־
זֹאת וְהַעַן הָאִשָּׁה וְהַאֲמֹר חִי־נַפְשֶׁךָ אֲדֹנָי הַמֶּלֶךְ אִם־אִישׁ
לְהַמִּין וְלְהַשְׁמִיל מִכָּל אֲשֶׁר־דְּבַר אֲדֹנָי הַמֶּלֶךְ כִּי־עַבְדְּךָ יוֹאֵב
הוּא עֹנֵי וְהוּא שֵׁם בְּפִי שִׁפְחַתְךָ אֶת כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה:
לְבַעֲבוֹד סִבֵּב אֶת־כִּנֵּי הַדְּבַר עֲשֵׂה עַבְדְּךָ יוֹאֵב אֶת־הַדְּבַר
הַזֶּה וְאֲדֹנָי חֲכַם כְּחֲכַמֹּת מְלֹאךְ הָאֱלֹהִים לְדַעַת אֶת־כָּל־
אֲשֶׁר בְּאָרֶץ: וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֶל־יוֹאֵב הִנֵּה־נָא
עֲשִׂיתִי אֶת־הַדְּבַר הַזֶּה וְלֶךְ הָשֵׁב אֶת־הַנֶּעַר אֶת־אֲבִשְׁלוֹם:

בכתובים אלה מסופר על שתי נשים חכמות, אביגיל והאישה התקועית.

"חכמת האישה מתבטאת בתבונת הדיבור שלה, ביכולתה לנהל ולכוון שיחה בהתאם

לתכליתה ובכושרה להשתמש בשפה מליצית [=ציורית]".

(שי בר-אפרת, "שמואל ב", מקרא לישראל)

הסבר טענה זו, והדגם כל אחד משני הכישורים המסומנים בקו, אצל אביגיל ואצל האישה

התקועית (סך הכול ארבע דוגמאות).

בהצלחה!

זכות היוצרים שמורה למדינת ישראל
אין להעתיק או לפרסם אלא ברשות משרד החינוך